

та приховується злочин, але і дані про те, яким чином дії злочинця відображаються в навколишньому середовищі, тобто які сліди «відбитки» дій злочинця виникають у результаті злочинного посягання, де їх шукати і як за ними відтворювати механізм злочину вчинення та приховання злочину [2, с. 694].

Обставини які створюються для різного виду способів вчинення злочинів, пов'язаних з фальсифікацією виборів, вимагають проведення невідкладних оперативно-розшукових заходів і в подальшому дає можливість своєчасно виявляти та розслідувати злочини.

Список використаної літератури:

1. Колесниченко А. Н. К вопросу о понятии способа совершения преступления в криминалистике / А. Н. Колесниченко, А. С. Савченко // Вопросы криминалистики и судебной экспертизы : сб. – Душанбе, 1962. – С. 59–63.
2. Криминалистика : [учебник для вузов] / под ред. Р. С. Белкина. – 2-е изд. – М. : Норма, 2006. – 694 с.
3. Тіщенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів: Монографія // Одеська національна юридична академія. – О.: Фенікс, 2007. – 260 с.

Ключові слова: обставини вчинення злочину, спосіб вчинення злочину, фальсифікація виборів, дільничні виборчі комісії.

Ключевые слова: обстоятельства совершения преступления, способ совершения преступления, фальсификация выборов, участковые избирательные комиссии.

Key words: circumstances of a crime, method of committing a crime, election fraud, precinct election commissions.

ЗУБАКОВ ПЕТРО МИКОЛАЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін
Криворізького факультету

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ, ЗАМАСКОВАНИХ ІНСЦЕНУВАННЯМИ

Однією з найважливіших умов успішної боротьби зі злочинністю безсумнівно є підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування з тим, щоб вони забезпечували своєчасне розкриття та якісне розслідування скоєних злочинів. Незважаючи на заходи, спрямовані на значне посилення боротьби зі злочинністю, у практиці все ще трапляються випадки, коли особливо небезпечні злочини, зокрема вбивства, залишаються нерозкритими, а вбивці – безкарними, що викликає почуття законного обурення з боку широкої громадськості. У зв'язку з цим виникає необхідність підвищення рівня слідчої майсте-

ності. І перш за все, слідчі мають навчитися розпізнавати складні способи маскування злочину, застосовувані вбивцями.

Розслідування вбивств в криміналістичній літературі є ряд спеціальних робіт і статей. Значну увагу цій темі приділяється й у підручниках криміналістики.

Однак у всіх цих роботах переважно висвітлюються питання стосовно порядку розслідування лише однієї категорії кримінальних проваджень – про вбивства пов'язаних з виявленням трупа з явними ознаками насильницької смерті, де немає жодного сумніву в тому, що смерть викликана саме вбивством, а методика розслідування вбивств, замаскованих інсценуваннями, залишається недостатньо розробленою. Хоча в слідчій практиці такі злочини зустрічаються не часто, розкрити їх досить складно.

Проблемами встановлення факту інсценування при розслідуванні вбивств займалися як російські, так і українські вчені. Зокрема відомі праці професорів В.О. Коновалової “Вбивство: мистецтво розслідування” та О.С. Саїнчина “Особливості розслідування вбивств, прихованих інсценуваннями”. А також увагу даному питанню приділяли: Аленін Ю.П., Бахін В.П., Колмоков В.П., Шепітько В.Ю. та деякі інші вчені, які вивчали проблему розкриття навмисних вбивств.

Інсценування можна визначити як створення штучної обстановки самогубства (з вогнепальної зброї, самоповішення), нещасного випадку (падіння з висоти), природної смерті (при отруєнні), вчинення злочину іншою особою або у іншому місці. Застосовується інсценування з метою ухилення від відповідальності частіше за все членами сім'ї, родичами, а також знайомими, чиї зв'язки і відносини з жертвою добре відомі оточуючим. Найчастіше інсценування полягає у зміні обстановки на місці вбивства, знищенні або фальсифікації слідів рук, ніг, тілесних ушкоджень та ін.

У тих випадках, коли на початку досудового розслідування немає повної ясності чи справді відбулося вбивство, чи смерть загиблого викликана іншою причиною, наприклад, самогубством, слідчий стикається з необхідністю перевірити, чи відбулося у цьому випадку [3;с. 201]:

- 1) самогубство, подібне за обстановкою на вбивство;
- 2) вбивство, яке нагадує деякими своїми ознаками картину самогубства;
- 3) убивство, замасковане інсценуванням.

У першу чергу слідчий повинен з'ясувати найважливіше для цієї категорії проваджень питання: виявити причину смерті загиблого та встановити, за яких обставин вона настала. Від правильного розв'язання цього питання залежить весь подальший хід розслідування. Тож, необхідно встановити причину смерті і визначити, чи була вона насильницькою.

Відповідь на ці питання слідчий одержує часто вже під час проведення первинних слідчих (розшукових) дій: огляду трупа і місця його виявлення, судово-медичної експертизи трупа і допиту виявлених на

місці події свідків. Однак у більшості випадків на початковому етапі слідства питання про причину смерті загиблого ще не з'ясоване.

У всіх провадженнях аналізованої категорії з самого початку розслідування треба висувати версію про убивство незалежно від того, чи є дані про вбивство, замасковане інсценуванням якою-небудь нейтральною причиною смерті, чи ознаки інсценування відсутні і в наявності просто сумнівний випадок смерті, можливо, викликаний вбивством. Поряд з версією про убивство, слідчий, виходячи з даних судово-медичного дослідження трупа й інших обставин, обов'язково повинний включити в план для ретельної перевірки й інші версії про рід смерті загиблого. Обов'язковій перевірці підлягають також версії, висунуті ким-небудь із членів родини, близьких і знайомих загиблого [4].

Після вчинення злочину злочинець, передбачаючи, що слідчий в першу чергу оглядатиме труп і навколишнє оточення, оцінює їхній стан з позиції своєї версії. Якщо він вважає, що місце знаходження трупа, його поза і виявлені на ньому ушкодження, так само, як і вся обстановка місця події, нічим не суперечить поданому їм у своє виправдання поясненню, убивця не вдається до зміни обстановки. Якщо ж обстановка на місці події не відповідає версії злочинця, то він часто створює нові, штучні, сліди й ознаки, спеціально залишає на місці події ті чи інші предмети, тобто інсценує обстановку нейтральних для нього причин смерті. Однак уважний слідчий, який має знання та досвід у питанні розслідування інсценованих вбивств, зуміє зіставити факти і розпізнати інсценування. Пояснюється це тим, що абсолютно точно відтворити обстановку події, що інсценується, вбивця не може. Передусім, коли вбивство вчинено вперше, злочинець не має досвіду в інсценуваннях. Після вчинення вбивства злочинець майже завжди перебуває у збудженому стані, що не дає йому змоги помітити всіх деталей навколишнього оточення, осмислити значення кожної з них. Далеко не всі сліди вбивства, що викривають характер, зрозумілий злочинцю, можуть бути ним цілком знищені чи замасковані.

Відтак розпізнати інсценування слідчий може за такими ознаками:

- випадково не знищеним злочинцем і тому уцілілим слідам і предметам, що є ознаками-наслідками вчиненого ним убивства;
- занадто перебільшеному, неприродному характеру слідів і предметів, які підтверджують версію про нейтральні причини смерті загиблого;
- за слідами, предметами, ознаками і обставинами, які суперечать обстановці у випадку від нейтральної причини, зазначеної у версії близьких загиблого, що впливає із загальної картини місця події;
- неможливість здійснення дій, що приписуються загиблomu;
- суперечності у поясненнях заінтересованих осіб щодо поведінки потерпілого і дійсних причин його смерті.

Серед таких негативних обставин найчастіше вказують на інсценування [2, 246]:

- зміни в обстановці місця злочину;
- ознаки боротьби, зокрема сліди самооборони на тілі потерпілого;

- ознаки переміщення трупа з місця, де настала смерть;
- невідповідність розміщення трупних плям Чпозі трупа;
- характер ушкоджень на трупі, що не впливає зі способу й обставин позбавлення життя, описаних у версії близьких загиблого;
- невідповідність зазначеного в цій версії часу смерті загиблого стану трупних явищ, виявлених під час огляду.

Розслідуючи провадження про убивства, замасковані інсценуванням, слідчий вже в процесі проведення первинних слідчих (розшукових) дій застосовує спеціальні методи, найефективніші для встановлення, чи сталося вбивство чи смерть загиблого була викликана якою-небудь іншою причиною.

Сутність цих методів виражається ось в чому [4]:

1. Зіставлення картини смерті загиблого, даних у поясненнях близьких, з об'єктивними обставинами, встановлюваними первинними слідчими (розшуковими) діями, зокрема оглядом трупа на місці його виявлення і судово-медичною експертизою.

2. Зіставлення кожної з виявлених об'єктивних обставин зі звичною обстановкою під час смерті від причини, зазначеної в поясненнях близьких потерпілого чи події, що впливає з обстановки на місці.

3. Виявлення обставин, зокрема негативних, які вказують або на те, що в обстановку внесли навмисні зміни, тобто має місце інсценування, або просто спростовують версію, висунуту близькими загиблого, і вказують на її свідомо помилковий характер.

4. Виявлення обставин, які прямо чи побічно вказують на те, що смерть загиблого викликана убивством, зокрема, навмисно зробленим ким-небудь з осіб, що висунули версію про нейтральну причину смерті.

Перелічені методи застосовуються під час проведення первинних слідчих (розшукових) дій взаємозалежно й одночасно. Це забезпечує цілеспрямованість усієї ' діяльності слідчого, починаючи вже з початкових дій, спрямованих на встановлення дійсних причин й обставин смерті загиблого. Найчастіше зустрічаються такі випадки інсценованих вбивств: скидання з висоти, заподіяння смертельної травми шляхом наїзду автомобілем, задушення, утоплення, отруєння, ураження електрострумом тощо [2, с. 15].

Вбивці намагаються інсценувати дані злочини під самовбивства чи нещасні випадки, приховуючи справжні мотиви та причини вбивства, чи навіть намагаючись вказати як на вбивць на інших осіб, але слідчий, маючи у своєму «арсеналі» знання про обставини, які вказують на інсценування, та коло методів, які він може застосувати при розслідуванні, у більшості випадків зможе успішно провести розслідування і притягнути винну особу до відповідальності.

Список використаної літератури:

1. Аленин Ю.П. Особливості розслідування тяжких злочинів проти особи / Ю.П. Аленин, В.В. Тищенко. – Одеса : Бахва, 1996. – С. 15.
2. Белкин Р.С. Криминалистика: проблеми, тенденції, перспективи. От теории – к практике/Р.С. Белкин. – М., 1988. – С. 304

3. Помазан С.Г. Інценування як способи приховування умисних вбивств, які вчинені через необережність. – Держава та регіони. – 2013. – № 1. – С. 198-203.
4. Саїнчин О.С. Теорія і практика розслідування умисних вбивств: монографія. Одеса, 2012. 237 с.

Ключові слова: злочини проти життя, методика розслідування вбивств, інценування вбивств, досудове розслідування, слідчі (розшукові) дії.

Ключевые слова: преступления против жизни, методика расследования убийств, инсценировка убийств, досудебное расследование, следственные (розыскные) действия.

Key words: crimes against life, methods of investigating murders, mock-ups of murders, pre-trial investigation, investigative (search) actions.

ВИНОГРАДОВ ВАДИМ ІГОРОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри криміналістики

СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Проведення закупівель товарів, робіт і послуг, попри намагання змінити ситуацію, досі залишається криміналізованим та корумпованим процесом. При цьому, більшість злочинів у цій сфері має латентний характер, як зазначає В. В. Коряк [1, с. 8].

Практика свідчить, що усі злочини, пов'язані зі сферою публічних закупівель, зазвичай вчиняються або посадовими (матеріально відповідальними) особами замовників товарів і послуг, або посадовими особами підприємств-постачальників товарів і послуг (учасників торгів).

Звичайно, за деякими ознаками можна виявити правопорушення у публічній закупівлі, але не завжди таке порушення є злочином. Такі ознаки лише вказують на антиконкурентні дії учасників. Проте, якщо брати до уваги лише кримінальні правопорушення, то способів вчинення злочинів у сфері публічних закупівель може бути безліч. Розглянемо деякі з них, які на практиці зустрічаються найчастіше.

В. В. Дараган пропонує розділяти способи вчинення на дві великі групи – вчинення замовниками торгів і вчинення учасниками торгів або постачальниками [2, с. 186-187]. Проте, з практики вважаємо за потрібне зазначити, що правопорушення у сфері публічних закупівель можуть вчинятися не лише вказаними суб'єктами, але і додатково аудиторами, операторами платформ електронних закупівель та іншими особами.

Визначаючи способи вчинення злочинів у сфері публічних закупівель, слід відзначити, що замовники товарів та послуг можуть вчиняти правопорушення: